

A Plena Idade Media (s. XI-XIII) e o rexurdimento das cidades europeas.

O REXURDIMENTO DAS CIDADES EUROPEAS

Volvamos un intre á caída do Imperio romano (s. V) e as invasións dos pobos bárbaros;

- Ca desaparación do aparato estatal romano, a crise económica e o declive do comercio, unido á inseguridade que se vivía cos ataques bárbaros a xente comezou a abandonar as cidades.
- Durante a Alta Idade Media a vida centrouse nos señoríos (feudos), que producían todo o preciso para manterse. O comercio era moi minoritario.
- As cidades (burgos) eran moi pequenas e pouco numerosas. Sen embargo:

→ **A partir do s. XI** en Europa comeza a vivirse un **rexurdimento da vida urbana**. Isto trouxo consigo a reactivación do comercio e a artesanía, así como a aparición dun novo grupo social:

A BURGUESÍA→ atentos a este novo grupo social, xa non son campesiños ou servos, senón artesáns, comerciantes... Irán adquirindo cada vez máis forza económica dentro da sociedade feudal e rematarán buscando tamén o poder político.

Pequenos cambios que levan a grandes transformacións

Isto foi posible grazas a unha serie de cambios que comezaron pola agricultura.

❑ A expansión agrícola:

- A produtividade agrícola medrou grazas a:
 - novas técnicas agrícolas como a rotación trienal (ou sistema de tres campos) que divide a terra en **tres partes** e permite aumentar a produción e alimentar mellor á poboación;
 - novos inventos como o arado de veso ou os muíños de auga ou vento.

Ligado a isto:

→ Este aumento da produción agrícola tivo como consecuencia un gran aumento na poboación europea (entre o 1000 e o 1300 case duplicouse).

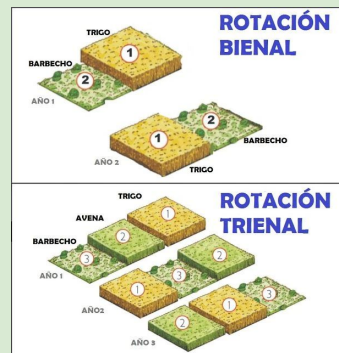
→ A súa vez, este crecemento demográfico incrementou as necesidades da poboación (o consumo), polo que,

→ tamén aumentou a produción artesanal e o comercio.

→ o aumento do comercio levou á aparición de importantes rutas comerciais, grandes feiras, novas técnicas financeiras e a Banca.

arado de veso
Muíño de auga

❑ O desenvolvemento da artesanía

O crecemento da poboación e da súa demanda de produtos artesanais creceu tanto que se viviu un gran aumento da artesanía.

O SISTEMA GREMIAL DA IDADE MEDIA:

- Os traballadores dun mesmo oficio comezaron a asociarse en gremios, co fin de axudarse e evitar a competencia. Ninguén podía dedicarse a un oficio se non pertencía ao seu gremio.
- **Cada gremio contaba cun estatuto onde se especificaban as regras do oficio e o sistema de asistencia aos seus membros.**
- Os obradoiros dun mesmo gremio adoitaban agruparse na mesma rúa que quedou co seu nome.
- A carreira profesional do artesán pasaba por tres categorías:

Mestre: dono do obradoiro e dos materiais.

Oficial: traballador experto do obradoiro que recibía un salario a cambio do seu labor.

Aprendiz: persoa nova que estaba aprendendo o oficio. Non cobraba e vivía na casa do mestre.

- As mulleres rara vez eran admitidas nos gremios aínda que moitas traballaban nos obradoiros como bordadoras, fiandeiras, tecelás, carpinteiras...

❑ Aumento do comercio:

Ao igual que medra a poboación e a artesanía medra o comercio.

- Destacaron **dúas rutas comerciais**: a do Mediterráneo e a do Atlántico e o Báltico. Esta última estaba controlada pola Hansa, unha poderosa asociación de comerciantes do norte de Europa.
- Os mercadores reuníanse de xeito periódico en **feiras**.
- Apareceron **novas técnicas financeiras e a Banca**: a banca evolucionou desde os cambistas locais ás poderosas institucións italianas (como a Banca Medici no s. XV).
 - Financiaron o comercio e a guerra, introducindo instrumentos clave como a letra de cambio e o **sistema de depósitos**, impulsados polas Cruzadas e ferias comerciais.

A Taula de Canvi de Barcelona, creada en 1401 polo Consell de Cent, é considerada o primeiro banco público de Europa. Ubicada na Lonja de Mar, financiou á coroa e protexía os aforros.

A banca:

<https://youtu.be/eYfz6pfKBjQ>

Por que renacen as cidades?:

A partir dos ss. XI e XII comeza un renacer das cidades. Moitas volveron a cobrar importancia, e fundáronse outras novas.

O perigo provocado polas invasións xa pasou e as vilas e os camiños son máis seguros. A poboación medra, tamén a artesanía e o comercio→ Os burgos comezan a recibir moita poboación:

- A expansión da produción agrícola e as novas técnicas agrícolas requirían **menos man de obra no campo**. Por iso, moitas familias campesiñas emigraron ás cidades.
- Ademáis, se **un servo/a vivía máis dun ano nunha cidade deixaba de selo**, polo que moitos campesiños/as marchaban aos burgos.
- Coa reactivación do comercio **moitos artesáns e mercadores instaláronse nas cidades** na procura de protección e porque alí se realizaban os mercados.

Algunhas cidades, como as italianas, convertéronse en grandes centros de poder económico e político, prósperos e populosos, cunha rica burguesía (ricos comerciantes, artesáns...)→

Como era a vida nas cidades? Como era a sociedade urbana?

Ao habitante da cidade medievai chamábase burgués/a→ habitante do burgo (vila/cidade amurallada).

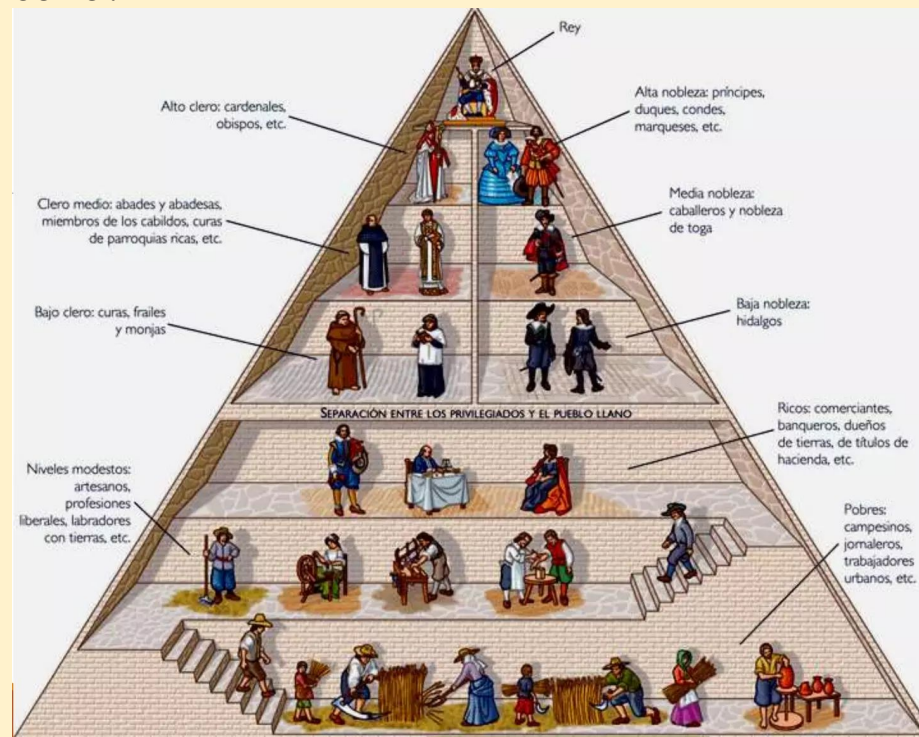
→ Eran persoas libres que vivían dentro do burgo e adicábanse sobre todo ao comercio, á artesanía ou actividades financeiras.

Tamén se empregaban outros termos como veciño, morador ou Home bo (veciños con certo prestixio ou participación no goberno municipal).

→ *Co tempo, a palabra burgués evolucionou e deu orixe ao concepto de **burguesía** como clase social.*

É unha sociedade estamental, pero con máis diferencias entre os seus membros segundo a súa riqueza:

Os burgueses ricos (grandes mercaderes, comerciantes ou banqueiros...) **non tiñan títulos, polo que non formaban parte do estamento privilexiado, pero sí tiñan poder económico e influencia política** xa que tiñan **riqueza**.

OLLO

Algúns comezarán a casarse con nobres para acadar os títulos nobiliarios.

A transformación cultural nas cidades

A poboación continuaba a ser maiormente analfabeta e moi relixiosa, e a Igrexa exercía un forte control e influencia, pero→ os mosteiros deixaron de monopolizar a cultura: nas cidades precisábanse persoas formadas, así que naceron as escolas urbanas (unha gran novidade):

- Só admitían homes, pero favoreceron o acceso á cultura a máis persoas. Había dous tipos, ambas lideradas polo mestre profesional:
- **Escolas catedralicias:** escolas dependentes do bispado, centradas nos estudos relixiosos.
- **Escolas municipais:** escolas dependentes dos concellos, que impartían máis estudos que os relixiosos.

O éxito destas escolas impulsou a mestres e estudantes a organizarse como gremios. E de aí xurdiron as universidades. Estaban dirixidas polo reitor e ao fronte de cada facultade estaba o decano (ao igual que hoxe).

A Universidade de Salamanca, fundada en 1218 por Alfonso IX de León, é considerada a máis antiga de España aínda que o desaparecido *Studium Generale* de Palencia (c. 1208-1212) foi anterior.

USC. Fundada en 1495.

A súa primeira sede foi o Pazo de Fonseca, fundado polo arcebispo Alonso de Fonseca III no século XVI. Simboliza o seu nacemento como institución académica unificada.

Posteriormente pasou ao antigo colexio dos xesuitas (construído no s. XVIII), actual facultade de Xeografía e Historia.

O auxe da vida urbana tamén provocou cambios na relixión:

- Moitos clérigos se instalaram nas cidades **creando novas ordes relixiosas: as ordes mendicantes.**
- Os monxes e monxas das ordes mendicantes facían voto de pobreza e vivían das axudas que recibían (mendigar).

As cidades europeas contiñan variedade relixiosa. A maioría eran cristiáns, pero tamén había musulmáns e xudeus:

- vivían en barrios diferenciados dos cristiáns: os xudeos en xuderías ou alxamas e os musulmáns en mourarías.
- Non se lles permitía entrar nos gremios, por iso moitos xudeus ocuparon profesións como a de medicina ou a banca.
- Nun principio a convivencia foi pacífica, sen embargo a partir do s. XIV comezaronse a vivir os **pogroms**: ataques violentos e persecucións a persoas xudías. Isto fixo que moitos xudeus e musulmáns se convertesen ao cristianismo.

Foron moi comúns as **Cofradías: organizacións con carácter relixioso e asistencial.**

- Organizaban cultos e festas dun santo patrón.
- Axudaban aos membros en caso de enfermidade, pobreza ou
- Fomentaban a solidariedade entre os

O fortalecimento do poder do rei

Tamén se producen cambios na vida política...

Recordades que os reis medievais eran reis débiles, que tiñan que compartir o seu poder cos nobres para que o axudasen cos seus exércitos?

Pois nestes séculos os monarcas aproveitaron o crecemento económico para fortalecer o seu poder fronte aos señores feudais. Agora os reis son máis fortes. Isto estivo favorecido por:

- A creación de exércitos propios: deixan de depender dos exércitos da nobreza.
- Apóianse na burguesía, a cambio de foros:
 - Os reis **necesitaban aliados e recursos** (diñeiro para exércitos, administración, etc.) para reducir o poder da nobreza; a burguesía **quería máis liberdade e privilexios** para comerciar e gobernar as súas cidades→ Por iso fixeron un **acordo: o rei dá "foros" ás cidades**
 - Os **foros** eran **cartas ou leis especiais** que concedían privilexios a unha cidade ou territorio. Por exemplo: dereito a **mercados e feiras**, **menos impostos feudais** ter un **autogoberno municipal** (é dicir, concello propio) ou ter protección directa do rei fronte aos señores feudais.
 - **A cambio, a burguesía apoia ao rei: pagábanlle impostos ao rei, dábanlle apoio político** nas cortes ou asembleas e o axudaban a financiar **exércitos reais**.

As **Cortes ou Parlamentos** aparecen cara finais dos ss. XII e XIII (as máis antigas son as **Cortes de León (1188)** e o **Parlamento de Inglaterra (século XIII)**)

Xurdiron cando os reis comezaron a **convocar reunións máis amplas** cas antigas curias ou consellos nobiliarios. **A novidade foi que incluíron representantes das cidades (burguesía)** (xa non participaban só nobres e clérigos). Isto acontece porque:

- Os reis **necesitaban cartos** (impostos) para gobernar e facer guerras.
- A **burguesía** tiña cartos e quería participar nas decisións políticas.

OLLO!: non eran unhas cortes equiparables ás nosas. Non eran democráticas.

As Cortes podían limitar o poder do rei pero tiñan unha influencia moi limitada. As súas funcións eran:

- **Aprobar impostos** que pedía o rei.
- **Aconsellar ao rei** en cuestións políticas.
- **Presentar queixas ou peticións** dos diferentes estamentos.

Cando os reis conseguían o apoio da burguesía nas Cortes lograban rebaixar o poder da nobreza.

Orixe das Cortes: <https://youtu.be/xiQoZHjAnOI>

As cortes medievais: <https://youtu.be/qSfPShXcTM0>

As Cortes de León de 1188

Considéranse por moitos historiadores o **primeiro parlamento de Europa** por varias razóns.

1. Participación das cidades: foron convocadas polo rei Alfonso IX de León na cidade de León. Nelas participaron:

- Nobreza
- Clero
- Representantes das cidades

Isto foi algo **novo**, porque antes nas reunións do rei só participaban **nobres e eclesiásticos**. A presenza da **burguesía urbana** fai que se considere unha forma primitiva de parlamento.

2. Limitaban en parte o poder do rei: acordáronse normas que o rei debía respectar, por exemplo:

- Non tomar decisións importantes sen consultar as Cortes.
- Respectar os dereitos e propiedades dos habitantes.

Isto supuxo un **primeiro paso para controlar o poder real**.

A UNESCO declarou os seus documentos como parte da **Memoria do Mundo**, polo seu valor para a historia do parlamentarismo.

Guerras e conflitos

Durante estes séculos vivimos numerosos conflitos entre reinos, e dentro deles:

- Moitos destes conflitos debéronse a disputas sucesorias (como a guerra dos Cen Anos (1337-1453)) ou ao desexo de ampliar ou definir as fronteiras.
- Tamén houbo enfrontamentos para someter aos nobres que non recoñecían a autoridade real, xa que a nobreza segue a rivalizar cos reis: O mariscal Pardo de Cela.

https://www.youtube.com/shorts/GTiEXTar_no?feature=share

A crise do século XIV

Entre os ss. XI e XIII (Plena Idade Media) Europa vive un período de crecemento demográfico e económico. Sen embargo, ao chegar o século XIV o panorama europeo cambia:

→ Os séculos XIV e XV (Baixa Idade Media) son de crise demográfica, económica e social. Por que?

Hai unha serie de factores que o explican:

1. A crise da agricultura: as terras estaban esgotadas e anos de malas colleitas provocaronu unha suba de prezos e crise de abastecemento nas cidades, cun efecto terrible de fame e desnutrición.
 2. Aumento das guerras: os monarcas alistaron aos campesiños no exército e os campos quedaron sen cultivar. Para sufragalas aumentaron os impostos.
 3. A chegada da peste negra: a mediados do século XIV expandiuse por Europa a terrible peste negra, con especial incidencia nas cidades, matando entre 20 e 25 millóns de persoas.
- grave descenso na poboación e persecucións contra a poboación xudía, acusados de expandir a epidemia.
- Forte conflitividade social: numerosas revoltas campesiñas e urbanas